

Po osvobození Československa a zániku Protektorátu Čechy a Morava a Slovenského štítu se obnovilo předválečné ČESKOSLOVENSKO. Nikoliv však v podobě, které jsme znali z roku 1938, ztratili jsme Podkarpatskou Rus, kterou prezident dr. Ed. Beneš věnoval SSSR. Na celém území Československa bylo nařízeno používat výplatní otisky s názvem ČESKOSLOVENSKO v podobě otisků 1. republiky.

Nedošlo ke změně výplatního razítka - zůstala větrná růžice. Aspoň pro první roky po osvobození...Zatím. Pro tentokrát. Změny nenechaly na sebe dlouho čekat.

Názory na podobu výplatního otisku se začaly měnit v polovině roku 1946, kdy se poštovní správa začala přiklánět k několika změnám. Bylo to dozajista za plné podpory (či tlaku) měnících se politických poměrů. Nastaly nové pořádky a každým dnem sílily. Nocá doba si žádala nový vzhled i výplatního otisku. Stalo se. Věstník ministerstva pošt č. 42 ze dne 17. 12. 1946 nařizuje změnu výplatního razítka ve tvaru větrné růžice na nový vzor: obdélníka, "který bude zoubkován". Hegemonii zoubkovaného obdélníku či pseudoznámky, jak jej nazývají sběratelé přerušil v roce 2014 digitální stroj s modrými otisky, tam se výplatní razítko "slilo" s ostatními údaji a zmizelo i s názvem státu (objevuje se povolený operátor od UPU Česká pošta).

Tím, že ministerstvo pošt ohraničilo nejzazším datem 31. 12. 1948 používání větrné růžice v otisku, bylo vytvořeno období 3. republiky let 1945 - 1948 (nastala i politická shoda s výplatními stroji). Někteří uživatelé výměnu začali záhy (prvním, kdo změnu provedl byl B. Jarolímek v únoru 1947), někteří nechali záležitost plout tak, že posledním evidovaným otiskem s razítkem ve tvaru větrné růžice mám z roku 1951 (!).

Ministerstvo pošt šlo ale dál. Přijalo dosud odmítaný tvar denního razítka a zavedlo německý vzor - dvoukruhové denní razítko, zprvu bez můstků, posléze i s můstkem. Jednokruhové denní razítko vydrželo ještě déle než výplatní razítko vzoru "větrná růžice" - až do konce 80. let u některých uživatelů (výplatní stroje Francotyp). U řady otisků Francotyp a u nových soustav se přikročilo hned ke dvoukruhové variantě.

Na celém vývoji roku 1946 je zajímavá ještě jedna věc - Věstník ministerstva pošt č. 54 povolil dne 29. 10. 1946 výplatní stroje i do provozu pošt - na jejich přepážky. Výplatním razítkem byla "větrná růžice", ne obdélník. Novou soustavou byla soustava HASLER. Monopol FRANCOTYPu byl narušen. Na tom není nic divného. Divné je, že se tak stalo necelé dva měsíce před změnou větrné růžice na zoubkovaný obdélník...

I v tomto období měly na vzhled čs. výplatního otisku vliv rozhodnutí poštovní správy, jak tomu bylo v minulosti. Zde vidím, že i výplatní otisky nebyly opomenuty při razantních změnách nových pořádků.

Toto období let 1945 - 1948 patří mezi velmi zajímavé období života čs. výplatního otisku. Vyskytlo se mnoho zajímavostí, které v tomto vstupu o netradičních pohledech stručně popíši.

Tímto obdobím končí první období čs. výplatního otisku, období, které jsem v jednom z minulých glos nazval k l a s i c k ý m. Bylo to období "větrné růžice" s tím, že bylo na šest let na některých částech naší republiky narušeno říšskou orlicí. Otisky let 1945 -

1948 byly i přes veškeré politické, státoprávní či společenské otřesy v období, které bylo dosti konsistentní A kompaktní. I když byl úmysl změny na konci jakýkoliv. přesto se zachovalo pokračování tradice nastavené v roce 1926. Otisky patří u nás u ve světě k těm nejbíranějším a pevně patří do československé poštovní historie. Po "odletu motýlků" nastala doba nová - novodobí.

Dalším faktorem, který se podepsal na vzhledu výplatních otisků, byly celospolečenské změny, které nastaly záhy po osvobození. Týkaly se zestátnování s národními správami v roce (1945, 1946) a znárodněním a vytvářením národních podniků v roce (1948 a 1949). To vše se podepsalo na vzhledu otisků. Zmizel rychle soukromý sektor, a tím odešly do hrobu i otisky s údaji o soukromých majitelích. Vytvářely se subjekty nové, scelené, které od prvního dne procházely mnoha změnami na základě reforem státního vlastnictví. Časové řady celistvostí s otisky podávají svdectví o době, kdy otisky na nich vyplácely zásilky. .

Obnovoval se poštovní provoz, vše zanechalo stopy na poštou prošlých celistvostech. To je dalším rysem tohoto období. Řada celistvostí patří do učebnic dějepisu. Řada celistvostí je i aukčními kusy.

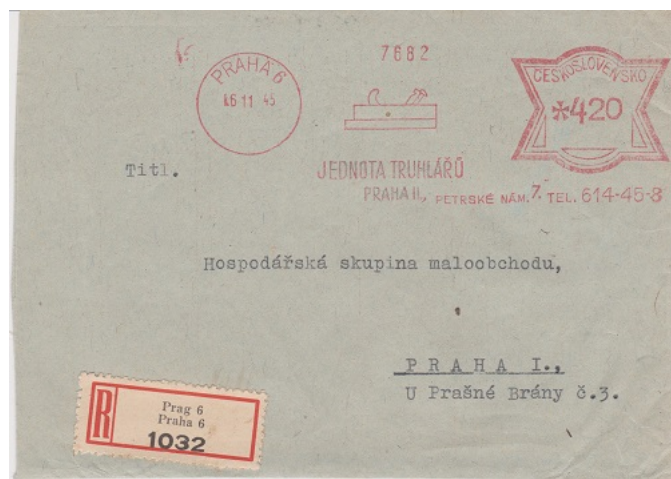
Tímto vším se dá toto období čtyř let charakterizovat.

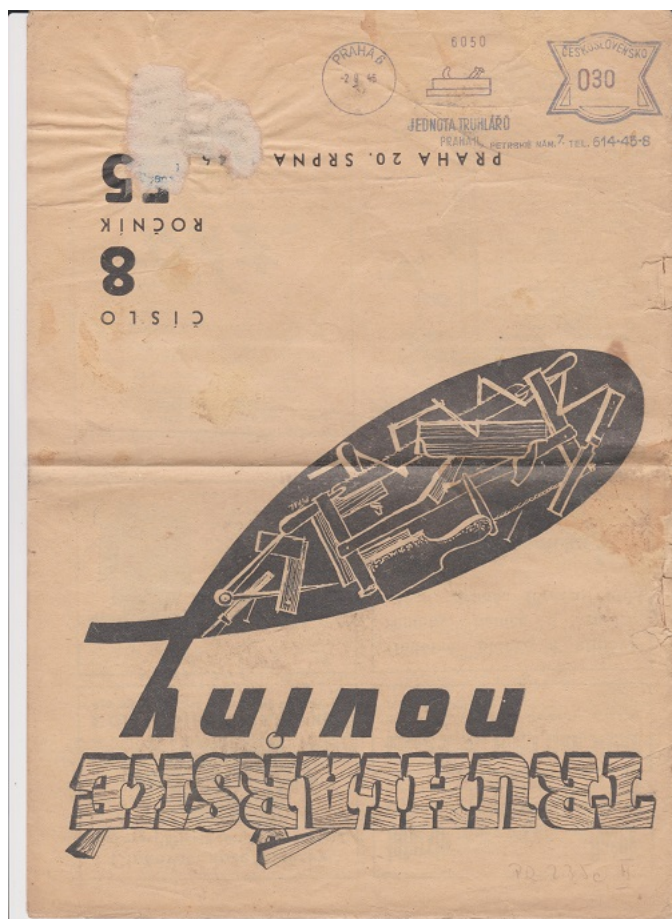
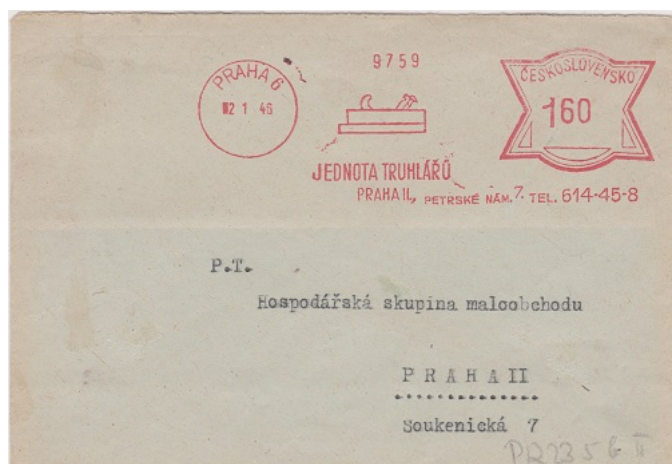
Na úvod několik zajímavých celistvostí:

Mnoho uživatelům byly obnoveny výplatní otisky československého vzoru ještě v roce 1945, docházelo k rekonstrukcím či dodání nových výplatních strojů. Příklad za všechny - Jednota truhlářů.

Vzor výplatního otisku byl totožný s prvorepublikovým vzorem, Za Protektorátu povolená modrá barva pro novinové zásilky byla tolerována, ale později zakázána.

Výměny byly rychlé, divím se, jak to mohli mechanici firmy B. Jarolímek zvládnout....

Někdy se nepovedlo mechanikům zvládnout výměnu v krátkém čase, protektorátní otisky vyplácely zásilky a vytvořily tak skupinu předběžných československých otisků. Jeden příklad za všechny

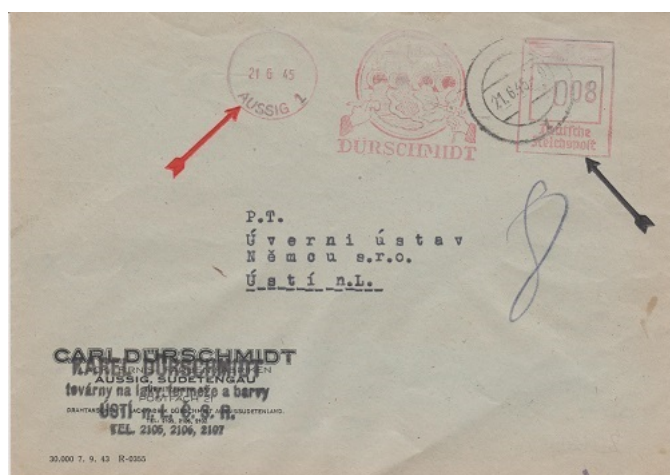
Všechny předběžné celistvosti s předběžnými výplatními znaky vytvářejí cennosti, nejinak tomu

bylo i u těchto otisků (otisk uživatel F. Pavlišty, velkoobchod železem a železářskými výrobky ze 14. 6. 1946).

Otisk ze dne 14. 6. 1945 (R) - předběžný československý otisk protektorátního vzoru Otisk ze dne 21. 6. 1945 - otisk 1. dne (R) - definitivní československý otisk

K velmi cenným otiskům vysoké unikátní třídy (RRR) lze přiřadit i otisk s říšským výplatním razítkem (jediný zatím dochovaný případ). Uživatel nyní Karel Dürschmidt (dříve Carl Dürschmitt)

Co dál je na celistvosti s tímto otiskem zajímavé?

- označení bylo použito už na prvorepublikovém otisku, vydrželo až do data otisku 21. 6. 1945, ale i dále
- denní razítko je s vysekaným českým názvem pošty v verzi, z roku 1938 - vydrželo do shora uvedeného data,
- otisk je "znehodnocen" němým vysekaným denním razítkem
- německý nátisk na obálce je přeražen gumovým razítkem s českým textem (křestní jméno změněno z Carla na Karel),
- zásilka vyplacení říšskou měnou - osmi feniky.

Dne 3. 4. 1946 uživatel již vyplácí otiskem československého vzoru (výplatní stroj po rekonstrukci)

